

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 2. un 3.punkts

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5. un 6.pants

Virsraksts: Par netaisnīgiem līguma nosacījumiem Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē un kredītiestāžu sniegtajiem pakalpojumiem kā patērētāju tiesību aizsardzību regulējošajiem normatīvajiem aktiem pakļautiem darījumiem

Tēze: Patērētāju tiesību aizsardzības likums noteic tiesiskās attiecības darījumos, kuros viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs. Tādējādi Patērētāju tiesību aizsardzības likums attiecas uz šaurāku gadījumu skaitu, tas ir, tikai uz noteiktu pirkuma un pakalpojuma līgumu daļu. Līdz ar to Civillikuma normas ir atzīstamas par vispārējām attiecībā pret Patērētāju tiesību aizsardzības likuma tiesību normām, kas regulē to pašu tiesisko attiecību aspektu.

Tēze: Kritērijs darījuma atzīšanai par tādu, kas pakļauts patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam, ir līguma subjekts – patērētājs (fiziska persona, kas neizmanto precī vai pakalpojumu saimnieciskās vai profesionālas darbības nodrošināšanai), nevis sniegtā pakalpojuma vai pirkuma veids. Normatīvie akti neparedz izņēmumus no patērētājam sniegto pakalpojumu veidiem, kuri nebūtu pakļauti patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam.

Tēze: Līguma noteikums, kuru līgumslēdzēji savstarpēji nav apsprieduši, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam.

No minētā izriet, ka būtiska neatbilstība līgumā noteiktajās līgumslēdzēju tiesībās un pienākumos ir arī līgumslēdzēju vienlīdzības principa pārkāpums.

Tādējādi netaisnīgs noteikums ir tāds neapspriests noteikums, kas neatbilst tiesiskās vienlīdzības principam par sliktu patērētājam.

Tēze: Par apspriestu līguma noteikumu ir atzīstams tāds līguma noteikums, par kuru līgumslēdzēji savstarpēji apmainoties viedokļiem ir vienojušies.

Tas vien, ka ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, nevar būt par pamatu secinājumam, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi.

sakarā ar akciju sabiedrības „Latvijas Krājbanka” kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] R.Č. un AS „Latvijas Krājbanka” 2000.gada 15.martā noslēdza fizisko personu norēķinu konta apkalpošanas līgumu Nr.A69008, kura 7.punkts paredzēja, ka domstarpības vai strīdi, kas AS „Latvijas Krājbanka” un klientam rodas sakarā ar līgumu, risināmi savstarpēju pārrunu ceļā; ja tas nav iespējams, tad strīds tiek nodots izskatīšanai Latvijas Republikas Komercbanku Asociācijas šķīrējtiesā saskaņā ar šķīrējtiesas nolikumu viena tiesneša sastāvā, kuru izvēlas AS „Latvijas Krājbanka”.

[2] R.Č.2003.gada 21.augustā vērsās Patērētāju tiesību aizsardzības centrā ar lūgumu atzīt par spēkā neesošu 2000.gada 15.martā noslēgtā līguma 7.punkta daļu par strīdu nodošanu izskatīšanai šķīrējtiesai.

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs ar 2003.gada 2.septembra lēmumu Nr.31g, pamatojoties uz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 2., 3. un 4.punktu, 6.panta trešās daļas 7.punktu, 6.panta astoto daļu un 25.panta ceturtās daļas 6.punktu, pieprasīja, lai AS „Latvijas Krājbanka” pārtrauc pildīt starp R.Č. un banku 2000.gada 15.martā noslēgtā fizisko personu norēķina konta apkalpošanas līguma Nr.A69008 7.punkta daļu par strīdu risināšanu tikai Latvijas Republikas Komercbanku Asociācijas šķīrējtiesā. Lēmumā norādīts, ka līguma 7.punkts daļā par šķīrējtiesu ir netaisnīgs, jo tas liedz patērētājam R.Č. vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā, lai risinātu no līguma izrietošus strīdus.

[3] Izskatījusi AS „Latvijas Krājbanka” apstrīdēšanas iesniegumu, Ekonomikas ministrija ar 2003.gada 30.septembra rīkojumu Nr.250 atstāja spēkā Patērētāju tiesību aizsardzības centra lēmumu. Ekonomikas ministrija atzina, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normas ir speciālās tiesību normas attiecībā pret Civillikuma tiesību normām un Civilprocesa likuma 487.pantu. Tādējādi, ja līgumslēdzējs ir patērētājs, jāpiemēro Patērētāju tiesību aizsardzības likums. Ekonomikas ministrija secināja, ka kontu apkalpošanas noteikumi ir sastādīti iepriekš un tos patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt. Tādējādi saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta piekto daļu līguma 7.punkts ir savstarpēji neapspriests. Tādējādi saskaņā ar minētā likuma 6.panta trešo daļu līguma noteikums ir netaisnīgs, jo līguma 7.punkts rada arī būtisku

neatbilstību līgumslēdzēju tiesībās par sliktu patērētājam, tas ir, noteikums ierobežo patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādē un tiesā.

[4] 2003.gada 3.novembrī AS „Latvijas Krājbanka” iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atcelt Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2003.gada 2.septembra lēmumu Nr.3lg. Pieteikumā norādīti šādi motīvi.

[4.1] Izdotais sākotnējais administratīvais akts ir pamatots tikai ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normām un nav ņemtas vērā Kredītiestāžu likuma normas. AS „Latvijas Krājbanka” ir kredītiestāde, kuras darbību regulē Kredītiestāžu likums.

[4.2] Tas, ka pieteicēja ir iepriekš sagatavojusi klientiem līguma variantus, nenozīmē, ka nav iespējas līgumslēdzējiem savstarpēji apspriest līguma noteikumus.

[4.3] R.Č. parakstīja piedāvāto līguma variantu un tas nozīmē, ka viņš piekrita līguma noteikumiem. R.Č. neiebilda pret piedāvāto līguma variantu, saskaņā ar Civillikuma 1427.pantu izteica savu gribu noslēgt līgumu un saskaņā ar tā nosacījumiem sadarboties ar Latvijas Krājbanku.

[4.4] Noguldītāju nevar uzskatīt par vājāku līgumslēdzēju. Klients rīkojas ar saviem naudas līdzekļiem un nodod to glabāšanā bankā uz tādiem noteikumiem, kas viņu apmierina. Klientam ir iespēja izvēlēties citu kredītiestādi, kurā noguldīt savus līdzekļus. R.Č. rīkojās ar savu kontu no 2000.gada 15.marta saskaņā ar līguma noteikumiem, tādējādi viņš ar to ir apliecinājis, ka piekrīt līguma nosacījumiem.

[4.5] No Patērētāju tiesību aizsardzības likumā dotās pakalpojuma definīcijas izriet, ka AS „Latvijas Krājbanka” nav pakalpojuma sniedzēja.

[5] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 23.aprīļa spriedumu atcēla Ekonomikas ministrijas 2003.gada 30.septembra rīkojumu Nr.250 un izbeidza tiesvedību pieteikuma daļā par Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2003.gada 2.septembra lēmuma Nr.3lg atcelšanu. Administratīvā apgabaltiesa ar 2004.gada 22.jūnija lēmumu šo spriedumu atcēla, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 303.panta pirmās daļas 4.punktu, jo lieta izskatīta bez R.Č., kura tiesības un pienākumus spriedums noteic, klātbūtnes. Administratīvā rajona tiesa, atkārtoti izskatījusi pieteikumu, ar 2004.gada 7.oktobra spriedumu atcēla minēto Ekonomikas ministrijas rīkojumu.

[6] Izskatījusi Ekonomikas ministrijas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 19.septembra spriedumu atzina par nepamatotu un noraidīja AS „Latvijas Krājbanka” pieteikumu, pamatojoties uz turpmāk minēta motīviem.

[6.1] Apgabaltiesa, izvērtējot Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 2., 3. un 4.punktu, secināja, ka līgumiskās attiecības finanšu jomā ir pakļautas patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam. Banka, atverot un apkalpojot norēķinu kontu, savas uzņēmējdarbības ietvaros sniedz finanšu pakalpojumu privātpersonai. Tādējādi tiek veikts darbs Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē.

[6.2] Apgabaltiesa atzina, ka patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja ir iestājies viens no Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punktā minētajiem nosacījumiem, tas ir, ja nav ievērots līgumslēdzēju vienlīdzības princips vai līguma noteikumi ir netaisnīgi. Ja likumdevējs būtu vēlējis, ka patērētāju tiesību pārkāpumam ir nepieciešams konstatēt gan pušu vienlīdzības principa pārkāpumu, gan līguma netaisnīgu noteikumu esību, tad nebūtu iekļāvis likuma 6.panta trešās daļas 1.punktu, kas noteic, ka par netaisnīgiem līguma noteikumiem atzīstami noteikumi, kas ir pretrunā ar minētā likuma 5.pantu par līgumslēdzēju tiesisko vienlīdzību.

[6.3] Apgabaltiesa atzina, ka saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas ievaddaļu un šīs daļas 7.punktu līguma noteikums, kas paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, uzskatāms par tādu, kas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam. Šķīrējtiesas klauzula atbilstoši šai tiesību normai nav pieļaujama, ja tā nav līdzēju apspriesta.

[6.4] Apgabaltiesa atzina, ka parakstītais līgums ir pieteicējas iepriekš sastādīts tipveida līgums. Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta piektās daļas tvērumu palīdz atklāt Eiropas Kopienas Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3.panta otrā daļa, kas noteic, ka nosacījums vienmēr uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja tas ir bijis sagatavots jau iepriekš un patērētājam līdz ar to nav bijusi iespēja ietekmēt šā nosacījuma saturu; īpaši tas ir iepriekš formulētu tipveida līgumu kontekstā. Tādējādi tiesa atzina, ka nav nepieciešams īpaši izvērtēt, vai konkrētajā gadījumā personai bija iespējas ietekmēt tipveida līguma noteikumus.

[6.5] Saskaņā ar R.Č. tiesas sēdē liecināto, viņš līgumu uzreiz parakstīja, īpaši nelasot. Tādējādi konkrētajā gadījumā līguma 7.punkts netika apspriests. Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta septīto daļu pakalpojuma sniedzēja pienākums ir pierādīt, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju.

Pieteicēja šādus pierādījumus neiesniedza, vien izteica hipotētisku apgalvojumu, ka šāda iespēja *R.Č.* bija.

[6.6] Apgabaltiesas ieskatā tiesiskās attiecības, kas pakļautas patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam, ir ar likumu piešķirta augstāka aizsardzība, nekā civiltiesiskos darījumos vispār. Līdz ar to nav pietiekoši atsaukties uz Civillikuma 1427.pantu par to, ka, parakstot līgumu, *R.Č.* izteica savu gribu. Persona jau iepriekš ir atzīta par neaizsargātāku un likumdevējs ir normatīvi stiprinājis tās pozīciju.

Tādējādi apgabaltiesa atzina, ka līguma 7.punkts ir netaisnīgs noteikums Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē, jo līgumā ietverta šķīrējtiesas klauzula, kas savstarpēji nav apspriesta.

Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa atzina, ka Patērētāju tiesību aizsardzības centrs pamatoti piemēroja Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta astoto daļu un pamatoti atzina par spēkā neesošu netaisnīgu noteikumu.

[7] AS „Latvijas Krājbanka” iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.septembra spriedumu, lūdzot to atcelt pieļauto materiālo tiesību normu pārkāpumu dēļ. Sūdzībā norādīti turpmāk minētie motīvi.

[7.1] *R.Č.* saskaņā ar Civillikuma 1427.pantu izteica savu gribu noslēgt līgumu ar AS „Latvijas Krājbanka” un, parakstot līgumu, piekrita tā nosacījumiem. Apstākļi, ka AS „Latvijas Krājbanka” piedāvā klientam iepriekš sagatavotu līguma projektu, nenozīmē, ka līdzējiem netiek dota iespēja šos noteikumus apspriest. Klients ar parakstu apliecina, ka iepazīnās ar līguma nosacījumiem un viņš tiem piekrīt. Standartnoteikumu tiesiskuma rādītājs ir to caurspīdīgums, tas ir, tie nedrīkst būt pārāk apjomīgi, tiem jābūt uzrakstītiem viegli saprotamā valodā.

[7.2] Saskaņā ar Civillikuma 1509.pantu divpusēji darījumi tulkojami par labu kreditoram. Konkrētajā gadījumā *R.Č.* ir noguldītājs, tādējādi viņu nav pamats uzskatīt par vājāku līgumslēdzēja pusi. Noguldītājs saņem procentus par noguldīto naudu, par konta apkalpošanu atsevišķi nemaksājot.

[7.3] Konkrētajā gadījumā jārespektē līgumslēgšanas brīvības princips. Klientam ir iespēja izvēlēties citu banku. Bankas klients, noguldot līdzekļus kredītiestādē, ir izteicis gribu kļūt par konkrētās bankas klientu.

[7.4] Apstrīdētais līguma noteikums atbilst Civilprocesa likuma 492.pantam, kas noteic, ka šķīrējtiesas klauzulu var ietvert jebkurā līgumā.

[7.5] Tiesa nav ievērojusi Civillikuma 1587.pantu, kas noteic līgumslēdzējušu pienākumu izpildīt apsolīto. Konkrētajā gadījumā noslēgtais līgums neatbilst arī Civillikuma 1592.pantā minētajām prettiesīgi noslēgta līguma pazīmēm.

[7.6] No lietas materiāliem izriet, ka R.Č. nav vērsies AS „Latvijas Krājbanka”, lai savstarpēju pārrunu ceļā risinātu savstarpējās domstarpības un vienotos par līguma noteikumu grozīšanu.

[7.7] Tiesa nepareizi piemēroja Administratīvā procesa likuma 17.pantu, tulkojot Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punktu. Atbildētājs pārsūdzēto lēmumu pamatojis ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.pantu par netaisnīgiem līguma noteikumiem, taču nav atsaucies uz šā likuma 5.pantu par līgumslēdzējušu tiesisko vienlīdzību. No Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punkta izriet, ka nepieciešama abu nosacījumu iestāšanās, lai izslēgtu līguma noteikumu. Par to liecina tas, ka šos nosacījumus saista saiklis un.

[7.8] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.pantā nebija norādīts, ka pakalpojums ir arī ar patērētāju noslēgta līguma pildīšana. Šāda norma ir spēkā tikai no 2001.gada 26.decembra.

[8] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību Ekonomikas ministrija norādīja, ka pieteicējas kasācijas sūdzība ir nepamatota šādu motīvu dēļ.

[8.1] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešo daļu līguma noteikums ir netaisnīgs, ja tas nav apspriests un tas ir pretrunā ar labticīguma prasībām. Līguma apspriešana nozīmē, ka mutiski vai rakstiski tiek apspriests katrs līguma noteikums atsevišķi. Likumdevējs līguma noteikumu apspriešanu ir īpaši norādījis, kas tādējādi liecina, ka parakstīts līgums pats par sevi nepierāda tā atsevišķu noteikumu apspriešanu.

Tulkojot jēdziena apspriešana nozīmi jāņem vērā Eiropas Kopienas Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3.panta otrā daļa, kas noteic, ka noteikums vienmēr uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja tas ir bijis sastādīts iepriekš un līdz ar to patērētājam nav bijusi iespēja ietekmēt šā noteikuma saturu, īpaši tas ir iepriekš formulētu tipveida līgumu kontekstā. Tādējādi apgabaltiesa pamatoti secināja, ka iepriekš sastādīts līgums ir uzskatāms par neapspriestu.

Ievērojot, ka iepriekš sastādīts tipveida līgums saskaņā ar direktīvu ir uzskatāms par neapspriestu, nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka R.Č. bija iespējams ietekmēt līguma saturu. Tas, ka patērētājam teorētiski pastāv iespēja izvēlēties banku,

kas nepiedāvā netaisnīgus līguma noteikumus, neatbrīvo banku no pienākuma nepiedāvāt un neietvert netaisnīgus noteikumus līgumos ar patērētājiem.

[8.2] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešajā daļā ir norādīti netaisnīgi līguma noteikumi. Šķīrējtiesas klauzula ir pretrunā labas ticības principam, jo tā ierobežo patērētāja intereses uz viņa iespējam piemērotāku strīdus izskatīšanu. Šķīrējtiesas procesam ir sava specifika, tās spriedums nav pārsūdzams. Līdz ar to nezināšanas dēļ patērētājs, kas uzskatāms par ekonomiski un/vai intelektuāli vājāko pusi, var zaudēt prāvu.

Līguma noteikums, kas pēc satura atbilst netaisnīgam noteikumam varētu būt taisnīgs, ja patērētājs ierosina to iekļaut līgumā un pats atzīst piekrišanu, vai ja pakalpojuma sniedzējs pierāda, ka patērētājs ierosinājis vai piekritis šim nosacījumam.

Par noteikuma tiesiskuma kritēriju konkrētajā gadījumā nav atzīstama līguma noteikuma vieglā uztveramība vai apjoms. Lielākā daļa patērētāju nav izpratnes par to, kas ir šķīrējtiesa, kāda ir tās strīdus izskatīšanas specifika vai izmaksas.

[8.3] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesa nav ņēmusi vērā līgumslēdzēju pušu brīvības principu. Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.pantu līgumslēdzēju pušu brīvības princips var tikt ierobežots. Tai pat laikā līgumslēgšanas brīvība netiek pārkāpta, izslēdzot no līguma netaisnīgus līguma noteikumus.

[8.4] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 492.pantu šķīrējtiesas klauzulu var ietvert jebkurā līgumā. Taču, slēdzot līgumus ar patērētājiem, jāievēro speciālā tiesību norma – Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 7.punkts.

[8.5] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punktā minēto nosacījumu vienlaicīga iestāšanās Patērētāju aizsardzības centram un Ekonomikas ministrijai nebija jākonstatē. Ja likumdevējs būtu vēlējis, ka jākonstatē gan vienlīdzības principa pārkāpums, gan noteikuma netaisnīgums, tad Patērētāju aizsardzības likuma 6.pantā nebūtu noteikts, ka netaisnīgs līguma noteikums ir tāds noteikums, kas ir pretrunā likuma 5.pantam par līgumslēdzēju vienlīdzību.

[8.6] Nepamatots ir pieteicēju arguments, ka tiesa nav ņēmusi vērā Civillikuma 1587.pantu. Konkrētajā gadījumā strīds ir par šķīrējtiesas klauzulas piemērošanu. Tas savukārt neliecina, ka R.Č. izvairās no šā līguma izpildes.

[8.7] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments par patērētāja pienākumu savstarpējo strīdu risināt ar pakalpojuma sniedzēju. Normatīvie akti šādu pienākumu patērētājam nerada. Patērētājam ir tiesības vērsties pie pakalpojuma sniedzēja vai

Patērētāju tiesību aizsardzības centrā, lai tas saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 25.panta ceturtās daļas 4.punktu pārstāvētu patērētāja intereses.

[8.8] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka R.Č. nav vājākā līgumslēdzējuse, jo viņš pieteicējas ieskatā ir kreditors. Vājākā līgumslēdzēja ir tā, kurai ir ierobežotas iespējas pilnvērtīgi vienlīdzīgi īstenot savas tiesības, salīdzinājumā ar otru līgumslēdzēju.

Patērētāju tiesībās patērētājs salīdzinājumā ar ražotāju, pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju ir vājākā puse, jo tam nav specifiskas juridiskas zināšanas un ekonomiskās iespējas algot speciālistu, kas īstenotu viņa tiesības. Fakts, ka pieteicēja var būt parādnieks Civillikuma izpratnē, nemaina iedalījumu vājākā un stiprākā līgumslēdzējā.

[8.9] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka līguma noslēgšanas laikā Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta pakalpojuma definīcija neietvēra pieteicējas sniegto pakalpojumu. Ar 2001.gada 26.decembra grozījumiem tika precizēta līdz tam spēkā esoša pakalpojuma definīcija. Taču arī pirms grozījumiem pakalpojuma definīcija bija attiecināma uz bankas sniegtajiem pakalpojumiem. Par to liecina arī tas, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likumā bija tiesību normas, kas noteica bankas sniegtos pakalpojumus, piemēram, 8.pants par patērētāju kreditēšanu. Turklāt konta apkalpošana, konkrētajā gadījumā naudas uzglabāšana, atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likumam ir uzskatāma par darba veikšanu. Par darbu tiek uzskatīta jebkāda darbība, ko pakalpojuma sniedzējs pret atlīdzību vai bez tās veic līguma ietvaros.

[8.10] Arī Satversmes tiesa 2005.gada 17.janvāra spriedumā lietā Nr.2004-10-01 9.3.2.apakšpunktā norāda, ka noteikums, kas paredz strīdu izskatīšanu šķīrējtiesā, ir netaisnīgs.

[9] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja uz tajā norādītajiem pamatiem. Atbildētājas pārstāvis un trešā persona kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[10] Kasācijas sūdzībā pieteicēja norādīja, ka tiesai bija jāpiemēro Civillikuma un Civilprocesa likuma tiesību normas. Administratīvo lietu departamenta ieskatā Civillikuma Saistību tiesību daļas tiesību normas vispārēji noteic līgumslēdzēju tiesiskās attiecības (tiesību un pienākumu kopumu), savukārt Civilprocesa likuma

492.panta pirmā daļa vispārēji noteic, ka šķīrējtiesas klauzulu var ietvert jebkurā līgumā. Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 2.pantu likuma mērķis ir nodrošināt patērētājam iespēju īstenot un aizsargāt savas likumīgās tiesības, slēdzot līgumu ar ražotāju, pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju. Administratīvo lietu departamenta ieskatā no minētās tiesību normas izriet, ka šis likums noteic tiesiskās attiecības darījumos, kuros viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs.

Tādējādi Patērētāju tiesību aizsardzības likums attiecas uz šaurāku gadījumu skaitu, tas ir, tikai uz noteiktu pirkuma un pakalpojuma līgumu daļu. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka Civillikuma un Civilprocesa likuma normas ir atzīstamas par vispārējām attiecībā pret Patērētāju tiesību aizsardzības likuma tiesību normām, kas regulē to pašu tiesisko attiecību aspektu. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 15.panta septīto daļu, ja konstatē pretrunu starp vienāda juridiska spēka vispārējo un speciālo tiesību normu, vispārējo tiesību normu piemēro tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka apgabaltiesa, noskaidrojot patērētāja līguma netaisnīga noteikuma pazīmes, pamatoti piemēroja speciālo tiesību normu, tas ir, Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.pantu, nevis Civillikuma 1592.pantu par prettiesīgi noslēgtiem līgumiem, Civillikuma 1427.pantu par gribas izteikumu un Civilprocesa likuma 492.pantu par šķīrējtiesas klauzulas iekļaušanu līgumā.

[11] Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādīja, ka tās sniegtais finanšu pakalpojums neatbilst Patērētāju tiesību aizsardzības likumā sniegtajai pakalpojuma definīcijai.

[11.1] Kā secināts iepriekšējā punktā, Patērētāju tiesību aizsardzības likums noteic tiesiskās attiecības darījumos, kur viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs.

Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 3.punktu patērētājs ir fiziska persona, kas izsaka vēlēšanos iegādāties, iegādājas vai varētu iegādāties precī vai izmantot pakalpojumu nolūkam, kurš nav saistīts ar tā saimniecisko vai profesionālo darbību. Administratīvo lietu departamenta ieskatā no minētās tiesību normas izriet, ka kritērijs darījuma atzīšanai par tādu, kas pakļauts patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam, ir līguma subjekts (fiziska persona, kas neizmanto precī vai pakalpojumu saimnieciskās vai profesionālas darbības nodrošināšanai), nevis sniegtā pakalpojuma vai pirkuma veids.

[11.2] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 2.punkts (redakcija, kas spēkā līguma noslēgšanas laikā) noteic, ka pakalpojums ir fiziskās vai juridiskās personas uzņēmējdarbības vai profesionālās darbības ietvaros par atlīdzību vai bez

tās izpildīts patērētāja pasūtījums, kā rezultātā tiek izgatavota jauna lieta, uzlabota vai pārveidota esoša lieta vai tās īpašības vai patērētāja uzdevumā veikts darbs vai gūts nematerializēts darba rezultāts.

Administratīvo lietu departaments secina, ka saskaņā ar šo tiesību normu nav nozīmes pieteicējas norādītajam apstāklim, ka patērētājs nemaksā par sniegto pakalpojumu, jo Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē pakalpojums patērētājam var tikt sniegts arī bez atlīdzības. Turklāt arī šajā tiesību normā nav norādīti izņēmumi no patērētājam sniegto pakalpojumu veidiem, kuri nav pakļauti patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam.

[11.3] Administratīvo lietu departaments secina, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.pants, kā arī Ministru kabineta 1999.gada 13.jūlija noteikumi Nr.257 „Noteikumi par patērētāja kreditēšanas līgumu” tieši regulē viena finanšu pakalpojuma veida – patērētāju kreditēšana – līguma noteikumus.

Turklāt arī Eiropas Kopienas Tiesa spriedumos ir vērtējusi atsevišķu patērētājam sniegtu finanšu pakalpojuma veidu atbilstību patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam. Eiropas Kopienas Tiesa, piemēram, analizēja situāciju lietā par patērētāju kreditēšanas līguma noteikumiem (sk. Eiropas Kopienas Tiesas 2002.gada 21.novembra spriedums lietā Cofidis SA pret Jean-Louis Fredout, C-473/00). Savukārt Heininger lietā tiesa atzina, ka Eiropas Padomes 1985.gada 20.decembra direktīva Nr.85/577/EEK „Par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām” attiecas arī uz hipotekāro kredītu līgumiem, proti, kredītu līgumiem, kuri domāti nekustama īpašuma iegādes finansēšanai (sk. Eiropas Kopienas Tiesas 2001.gada 13.decembra spriedums lietā Georg Heininger and Helga Heininger pret Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, C-481/99).

Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka līgumiskās attiecības finanšu jomā, konkrētajā gadījumā fizisko personu norēķinu konta apkalpošana, ir pakļautas patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam.

[12] Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādīja, ka patērētājs konkrētajā gadījumā nav vājākā pozīcijā par pakalpojuma sniedzēju.

Atbilstoši Eiropas Kopienas Tiesas atziņām patērētājs ir atzīts par vājāku salīdzinājumā ar pārdevēju un pakalpojuma sniedzēju, ņemot vērā viņu zināšanas un ietekmi darījumu noslēgšanas procesā. Pārdevēja un pakalpojuma sniedzēja ietekme noved pie tā, ka patērētājs faktiski nespēj ietekmēt līguma noteikumu saturu un piekrist

pakalpojuma sniedzēja izvirzītajiem līguma noteikumiem. Turklāt patērētāju tiesību aizsardzības sistēma balstās uz viedokli, ka nelīdzsvarotība attiecībās starp patērētāju no vienas puses un pārdevēju un pakalpojumu sniedzēju no otras puses var tikt izlīdzināta tikai ar pozitīvu rīcību no to personu puses, kas nav līguma slēdzējas (konkrētajā Eiropas Kopienas Tiesā izskatītajā lietā – sabiedriskās organizācijas) (sk. Eiropas Kopienas Tiesas 2000.gada 27.jūnija sprieduma lietā Océano Grupo Editorial SA pret Roció Murciano Quintero, C-240/98 25. un 27.punktu.).

Tādējādi, lai piemērotu Patērētāju tiesību aizsardzības likumu, Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav nepieciešams papildus vērtēt, vai konkrētajās tiesiskajās attiecībās patērētājs atrodas vājākā pozīcijā par pakalpojuma sniedzēju.

[13] Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādīja, ka apgabaltiesa nepareizi tulkoja Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punktu, tas ir, nekonstatēja abus šajā tiesību normā norādītos nosacījumus (netaisnīgs līguma noteikums un vienlīdzības principa pārkāpums), lai atzītu, ka ir pārkāptas patērētāja tiesības.

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punkts noteic, ka patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā minētās tiesību normas tiesiskais sastāvs ir noskaidrojams, tulkojot to sistēmiski kopsakarā ar pārējām Patērētāju tiesību aizsardzības likuma tiesību normām, kas regulē netaisnīgus līguma noteikumus un līgumslēdzēju pušu vienlīdzības principu, tātad arī kopsakarā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5. un 6.pantu.

[13.1] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešo daļu līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas savstarpēji nav apsprieduši, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam.

No minētās tiesību normas izriet, ka būtiska neatbilstība līgumā noteiktajās līgumslēdzēju tiesībās un pienākumos ir arī līgumslēdzēju vienlīdzības principa pārkāpums. Tādējādi Administratīvo lietu departaments secina, ka netaisnīgi noteikumi ir tādi neapspriesti noteikumi, kas neatbilst pušu tiesiskās vienlīdzības principam par sliktu patērētājam. Administratīvo lietu departamenta ieskatā par to liecina arī turpmākie šā punkta motīvi.

[13.2] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 1.punktā ir norādīts, ka par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas ir pretrunā

ar šā likuma 5.pantu, kas savukārt regulē līgumslēdzēju tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpumus.

Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5.panta otro daļu līguma noteikumi ir pretrunā ar līgumslēdzēju tiesiskās vienlīdzības principu, ja tie samazina ar likumu noteikto pušu atbildību; ierobežo patērētāja tiesības slēgt līgumus ar trešajām personām; nosaka priekšrocības ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam un ierobežojumus patērētājam; noteic, ka patērētājs atsakās no savām likumīgajām tiesībām; patērētāju nostāda neizdevīgā stāvoklī un ir pretrunā ar labticīguma prasībām.

Minētajā tiesību normā ir vispārēji noteikti līgumslēdzēju vienlīdzības principa pārkāpuma veidi, raksturojot to pazīmes. Administratīvo lietu departamenta ieskatā tiesību normās nav iespējams izsmeļoši nosaukt visus netaisnīgos līguma noteikumus. Līdz ar to likumdevējs Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5.panta otrajā daļā definēja vispārējas vadlīnijas tiesību normu piemērotājam, pēc kurām tas var apzināt tiesību normās expresis verbis nenoteiktos netaisnīgos līguma noteikumus.

[13.3] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 2. – 12.punktā ir nosauktas konkrētas vienlīdzības principa pārkāpuma izpausmes formas, tas ir, šajā tiesību normā ir noteikti konkrēti līguma noteikumi, kas ir atzīti par netaisnīgiem, ja tie nav apspriesti. Līdz ar to, konstatējot, ka līguma noteikums ir norādīts minētajās tiesību normās, konkrētajā gadījumā – šķīrējtiesas klauzula, piemērotājam nav papildus jāizvērtē līguma noteikuma neatbilstība vienlīdzības principam, jo likumdevējs šo noteikumu jau par tādu ir atzinis.

[13.4] Vērtējot Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešajā daļā uzskaitītos konkrētos netaisnīgos līguma noteikumus, secināms, ka tie atbilst kādam no likuma 5.panta otrajā daļā norādītajiem pušu tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpumiem. Salīdzinājumam - Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 2.punkts par pakalpojuma sniedzēja atbrīvošanu no atbildības par patērētāja gūto kaitējumu veselībai atbilst šā likuma 5.panta otrās daļas 1.punktā noteiktajai vienlīdzības principa pārkāpuma izpausmei – likumā noteiktās atbildības samazināšana u.c.

[13.5] Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka netaisnīgu noteikumu viena no pazīmēm ir tā neatbilstība vienlīdzības principam. Tādējādi secinot, ka noteikums ir netaisnīgs, tiek atzīta arī noteikuma neatbilstība pušu tiesiskās vienlīdzības principam.

[14] Pietieicēja kasācijas sūdzībā norādīja, ka pietiekams nosacījums līguma noteikuma atzīšanai par apspriestu ir līguma parakstīšana.

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta sestā daļa noteic, ja ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā no minētās tiesību normas izriet, ka par apspriestiem līguma noteikumiem ir atzīstams tāds līguma noteikums, par kuru līgumslēdzēji savstarpēji apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem) ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi.

[15] Pietieicējas ieskatā tipveida līgums pats par sevi neliecina, ka nav bijusi iespēja šos noteikumus apspriest.

[15.1] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta piekto daļu līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus.

Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka iepriekš sastādīta tipveida līguma noteikumi ir savstarpēji neapspriesti. Teorētiska iespēja apspriest katru līguma noteikumu atsevišķi nepierāda, ka tā konkrētajā gadījumā ir notikusi.

[15.2] Minēto tiesību normu tulkojums atbilst arī Eiropas Kopienā nostiprinātajai izpratnei par savstarpēji apspriestiem noteikumiem.

Jau Eiropas Kopienas Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos preambulā ir norādīts, ka direktīva izstrādāta, ņemot vērā principu, ka preču un pakalpojumu ieguvējiem jābūt aizsargātiem pret pārdevēja vai piegādātāja pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu, jo īpaši attiecībā uz vienusējiem standartlīgumiem.

Turklāt arī saskaņā ar direktīvas 4.panta otro daļu noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanas, ja tas ir sastādīts jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot tā saturu, jo īpaši, saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem. Tādējādi secināms, ka direktīvā par negodīgiem noteikumiem ir nostiprināta prezumpcija, ka standartlīguma noteikumi ir savstarpēji neapspriesti.

[15.3] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta septīto daļu, ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspiesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt.

Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka AS „Latvijas Krājbanka” kā pakalpojuma sniedzējai bija pienākums iesniegt pierādījumus par to, ka tipveida līguma noteikums par šķīrējtiesas klauzulu tika apspriests.

[16] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīts, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un nav pamata to atcelt.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu, 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.septembra spriedumu negrozītu, bet AS „Latvijas Krājbanka” kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja	senatore (paraksts)	I.Skultāne
	senatore (paraksts)	V.Krūmiņa
	senatore (paraksts)	G.Višņakova